

Τον Αύγουστο του '36, η εικόνα στη γηραιά Ήπειρο ήταν ζοφερή. Γερμανία και Ιταλία βρίσκονταν υπό ολοκληρωτικά καθεστώτα, που είχαν ήδη δείξει τις προθέσεις τους, με εκτοπισμούς, δολοφονίες, στρατόπεδα συγκέντρωσης, τις περίφημες γιορτές της Νυρεμβέργης. Η κατηφόρα στα σκοτεινά μονοπάτια ήταν ολοένα επιταχυνόμενη.

Στον αντίποδα, το δέος της Σοβιετικής ένωσης κλυδωνιζόταν από μύρια προβλήματα, όταν εκείνη ακριβώς την εποχή ο Ιωσήφ Στάλιν απόκτησε ουσιαστική εξουσία ξεκινώντας τις διαβόητες δίκες της Μόσχας. Στην Ιστορία καταγράφηκαν ως το μεγάλο ξεκαθάρισμα, καθώς πλήθος μελών της Κεντρικής Επιτροπής, του Πολιτικού Γραφείου, καθώς και στελέχη της κυβέρνησης καταδικάστηκαν και εκτελέστηκαν, μαζί με εκατοντάδες χιλιάδες, πολίτες.

Στο δυτικό άκρο της Ηπείρου, στην Ιβηρική χερσόνησο, είχε ξεσπάσει ο Ισπανικός Εμφύλιος. Ήταν σαν ένα νόμισμα που γυρνούσε στον αέρα. Θα γυρνούσε για τα επόμενα τρία χρόνια, μέσα σε ένα πλαίσιο ανείπωτης βίας μα και απεριγραπτου ηρωισμού. Εξ' όσων καταλάβαμε αργότερα, προσγειώθηκε στη λάθος πλευρά. Ήταν ένα πρώτης τάξεως πρόκριμα για το τι θα επακολουθούσε, σε όλο το κόσμο από το '39 και εντεύθεν.

Κι όμως, στο Βερολίνο, είχαν σε εξέλιξη οι ενδέκατοι σύγχρονοι Ολυμπιακοί αγώνες. Το καθεστώς του Αδόλφου και οι κάμερες της Λένυ Ρίφενσταλ έδιναν την λαμπρή εικόνα, αλλά τα στρατόπεδα στο Οράνιενμπουργκ, στο Νταχάου, στο Μπράιτεναου, λειτουργούσαν ήδη τρία χρόνια. Μέχρι το '45 δεκάδες άλλα θα συγκροτούνταν, έσχατο σημείο ανθρώπινης βαρβαρότητας, στέλνοντας εκατομμύρια αθώους στον πιο μοχθηρό θάνατο.

Στην Ελλάδα; Πολλοί λίγοι Έλληνες είναι εν ζωή, έχοντας στέρεες αναμνήσεις από εκείνη την Τρίτη της 4ης Αυγούστου του 1936. Ο μικρός το δέμας 65χρονος, πρώην αξιωματικός του Μηχανικού, πρωθυπουργός και υπουργός επί των στρατιωτικών, καταλύει, με τις ευλογίες του βασιλέως Γεωργίου του Β', το κοινοβουλευτικό πολίτευμα, εγκαθιδρύοντας δικτατορία.

Εξι μόλις μήνες νωρίτερα, το κόμμα του, των Ελευθεροφρόνων, είχε λάβει 50.137 ψήφους, ποσοστό 3,94% και είχε εκλέξει επτά (επί 300), βουλευτές. Ο αιφνίδιος θάνατος του Κων. Δεμερτζή, στις 13 Απριλίου του '36, είναι πιθανόν να διαμόρφωσε την τύχη της Ελλάδα, όπως 16 χρόνια νωρίτερα, ο αδόκητος θάνατος του Αλέξανδρου Α', άλλαξε τις ισορροπίες.

Το καθεστώς της 4ης Αυγούστου, άνοιξε ένα βαθύ ρήγμα στη χώρα. Η Κατοχή, το διεύρυνε, ο Εμφύλιος με τις ευλογίες εξωγενών δυνάμεων το έφτασε πέρα από τα όριά του. Είκοσι χρόνια αργότερα, η 21η Απριλίου το φρεσκάρισε.

Πέρα από τις όποιες κριτικές, ή ακόμα και υποστηρικτικές τάσεις, πέρα από τον παρακρατικό τρόπο διακυβέρνησης, τις δολοφονίες, τις εκπαραθυρώσεις, τα βασανιστήρια, αυτό που κηλίδωσε ανεπανόρθωτα το καθεστώς, ήταν η παράδοση εκατοντάδων πολιτικών κρατουμένων στον κατακτητή, τον Απρίλιο του '41. Αν ψάξουμε για καλύτερο λίπασμα στο δέντρο του Διχασμού θα δυσκολευτούμε να βρούμε.

